

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

38. årgang

Nr. 2 - maj 2005

MEDDELELSER FRA ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Medlemsaktiviteter vintersæsonen 2005/2006.

De hidtidige torsdagsarrangementer ændres til **onsdag kl. 1900.**

Som omtalt på laugets generalforsamling vil lauget i den kommende vintersæson sætte focus på model- og byggeteknik samt på tegnings- og konstruktionsteknik.

Det foreløbig program vil derfor se sådan ud:

Onsdag den 5. oktober 2005 kl. 1900.

Modelteknik- og metoder (træarbejde).

Onsdag den 2. november 2005 kl. 1900.

Rebslagning, teknik og metoder.

Fredag den 2. december 2005 kl. 1900.

Julearrangement.

Onsdag den 4. januar 2006 kl. 1900.

Malerteknik og fremvisning af modeller.

Onsdag den 1. februar 2006 kl. 1900.

Fremstilling af sejl, - teknik og metoder.

Torsdag den 2. marts 2006 kl. 1900.

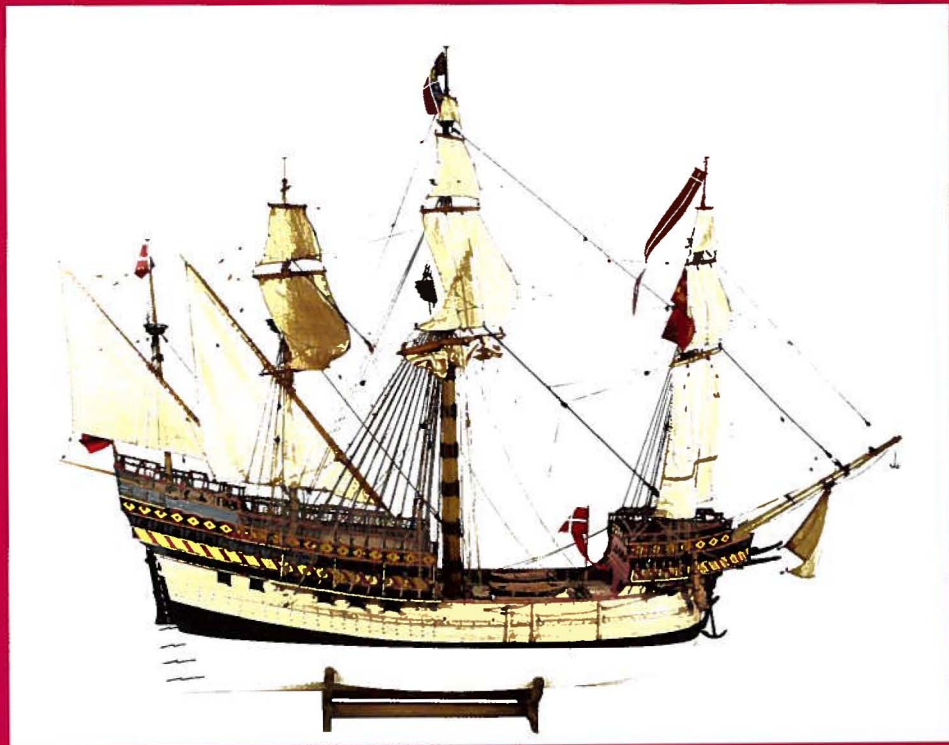
Metalarbejde, støbning og lodning.

Torsdag den 6. april 2006 kl. 1900.

Generalforsamling og foredrag.

Tirsdagsmøderne på Orlogsmuseet starter tirsdag den 28. september 2005 kl. 1900 – 2130 frem til tirsdag den 4. april 2006. På tirsdagsmøderne vil der som noget nyt fra den 28. september 2005 til den 20. december 2005 blive tilbudt et grundlæggende tegne- og konstruktionskursus. Fra den 10. Januar 2006 til den 4. April 2006 fortsættes med ældre tiders konstruktions- og opslagningsmetoder. Kurserne gennemføres med introduktion og vejledning ved Niels Probst og Poul Beck og forskellige og varierede opgaver, som man kan arbejde med enkelt- eller parvis.

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

38. årgang

Nr. 2 - maj 2005

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Udgives af:

Selskabet
ORLOGSMUSEETS VENNER /
MARINEHISTORISK SELSKAB

ORLOGSMUSEETS
MODELBYGGERLAUG

Redaktion:
Niels M. Probst (ansv.h.)

Adresse:
Vallerød Banevej 16
2960 Rungsted Kyst

Tlf. 45 86 69 83
e-mail nielsprobst@hotmail.com

Lay-out:
Tom Wismann
Tlf. 48 79 70 28

MARINEHISTORISK
TIDSSKRIFT
udkommer 4 gange årligt
Årsabonnement kr. 150.
Enkelte numre kr. 25.

Artikler og anmeldelser, der ønskes optaget i tidsskriftet, sendes til ovennævnte adresse. Sidste frist for indlevering af stof er den 10. i månederne januar, april, juli og oktober.

Eftertryk er kun tilladt med tydelig kildeangivelse.

Tryk:
Glumsø Bogtrykkeri A/S
Tlf.: 5764-6085, ISO 14001,
Svanemærkelicens 541-445

INDHOLD

Artikler:

Navarino - en "Joint Operation" i 1827
Per Jacobsen 3

Andet:

Meddelelser fra Orlogsmuseets/
Marinehistorisk selskab 24

Meddelelser fra Orlogsmuseets
Modelbyggerlaug 28

Opgavebilledet må desværre
udgå på grund af pladsmangel

Forside:

Orlogsmuseets nyeste model i skala 1:36 af
Christian 2's hovedskib Maria fra 1514.
Modellen er bygget og doneret af Peter
Maack efter tegninger af Niels M. Probst.

Navarino – en "Joint Operation" i 1827

Per Jacobsen

Da det britiske 80 kanoners skib, *Asia* den 20. oktober 1827 om eftermiddagen stod ind i Navarino bugten i det sydvestlige Grækenland i spidsen for en allieret flåde, der var sammensat af

en britisk, en fransk og en russisk eskadre under kommando af chefen for den britiske Middelhavsflåde, viceadmiral Codrington (1), var det begyndelsen til det, der skulle blive søkrigshistoriens sidste større slag mellem flåder, der kun bestod af sejlskibe. I det følgende

Admiral Codrington, der kommanderede den britiske eskadre i Royal Navy's sidste store sejr i sejskibenes tid.

beskrives baggrunden for slaget, der var karakteristisk ved, at der ikke var krig mellem slagets parter og ved, at slaget indledtes ved en misforståelse, endvidere selve slagets forløb og dets følger, her under ikke mindst, at det var et vigtigt skridt i den proces, der førte til skabelse af det moderne Grækenland.

Europa efter Wiener Kongressen.

Efter Napoleons krigene forsøgte sejrherrene på Wiener Kongressen 1814–15 under ledelse af den østrigske Fyrst Metternich at rekonstruere et Europa, hvor magtbalancen og den samfundsmæssige stabilitet, der var blevet ødelagt under de foregående 20 års krige

med Frankrig, kunne genskabes. Resultatet blev en 4-magts koalition mellem Storbritannien, Østrig, Preussen og Rusland, der skulle gælde i 20 år, og som i 1818 også tiltrådtes af Frankrig, med det formål at opretholde den orden, der var skabt af kongressen, om nødvendigt ved anvendelse af militær magt.

Den franske revolution og de efterfølgende krige havde skabt mange liberale bevægelser i de europæiske lande, og havde også givet grobund for nationale bevægelser. Ingen af delene vakte større begejstring hos de konservative regeringer i koalitionen medlemmer, og da der opstod revolutionære bevægelser i f.eks. Spanien og Portugal, bifaldt koalitionen medlemmer med undtagelse af Storbritannien, der trådte ud af koalitionen, at oprøret blev slået ned med hård hånd med fransk bistand (2). Når Storbritannien valgte at udtræde af koalitionen, skyldtes det den daværende britiske udenrigsminister George Canning, der støttede ønsker om national selvbestemmelse, og som var modstander af andre staters intervention (3).

Det græske oprør mod Tyrkiet.

Det tyrkiske imperium, der i begyndelsen af 1800 tallet var stærkt svækket, havde i flere århundreder behersket store dele af Balkan, og oprøret ulmede også i Tyrkiets europæiske besiddelser.

I Serbien havde et oprør, der rasede fra 1804 til 1817 uden større europæisk bevågenhed, medført etableringen af en selvstændig serbisk stat. Også i de græske besiddelser ulmede oprøret, og i 1821 udbrød et almindeligt græsk oprør.

I de første år havde oprørerne fremgang, og det lykkedes stort set at erobre Peloponnes (Morea). Den græske indsats var dog ikke koordineret for godt, og oprørerne brugte en stor del af tiden til at bekæmpe hinanden. Oprøret medførte også en kraftig opblomstring af græsk piratvirksomhed, idet oprørernes flåde, der oprindeligt alene bestod af handelsfartøjer, der var udrustet til krigsbrug, ikke holdt sig til de tyrkiske fjender, men også i vid udstrækning drev sørøvervirksomhed mod søtrafikken i det græske øhav (4). I 1826 blev den britiske admiral, Lord Cochrane engageret som græsk overadmiral (5), og det lykkedes at anskaffe nogle få egentlige orlogsfartøjer, herunder dampskibe, til græske flåde (6).

I 1825 indtrådte der en ny fase i det græske oprør. Den tyrkiske sultan Mahmud II indså, at hans væbnede styrker var for dårlige og svage, og han rettede henvendelse til sin vasal, Pashaen af Ægypten, Mehemet Ali om bistand. Dennes stilling var reelt nærmest selvstændig i forhold til hans tyrkiske hersker, og meget tyder på, at han

var i færd at skabe en helt selvstændig ægyptisk stat. Han havde lært af de europæiske krige i slutningen af 1700 tallet og begyndelsen af 1800 tallet, og var i færd med at skabe en moderne hær og en moderne flåde med bistand af tidligere franske officerer. Han accepterede sultanens ønske om militær bistand under forudsætning af, at hans søn, Ibrahim, blev leder af de styrker, der skulle nedkæmpe det græske oprør.

Ibrahim stod i spidsen for en stor flåde og en hær på 16000 mand, og grækerne måtte hurtigt vige for de veluddannede ægyptiske styrker. Efterhånden var der kun få befæstede græske byer tilbage, og oprøret stod i alvorlig fare for at bryde sammen. I maj måned erobrede Ibrahim det lille fort ved Navarino bugten, der var en fremragende naturlig havn, og Ibrahim bestemte sig for at bruge den som basis for den tyrkisk-ægyptiske flåde (7). Grækerne havde hidtil klarer sig bedre på søen end på landjorden. Den græske flådes personel kom stort set fra de forskellige græske øer. I foråret 1825 var den sidste ø i græsk besiddelse, som var i stand til at bemane flåden, Hydra på østsiden af Peloponnes. Ibrahims strategi var nu at erobre Hydra snarest muligt, idet det ville tilintetgøre grækernes mulighed for at føre søkrig, og dermed reelt bringe oprøret til ophør (8).

Europæisk støtte til Grækenland.

Kampene under det græske oprør havde fra starten været ført af begge parter med stor brutalitet og grusomhed. Det førte til, at grækernes frihedskamp nød stor sympati i de europæiske befolkninger, ikke mindst i de klassisk uddannede lag af de britiske og franske befolkninger, og i den russiske befolkning, der var ortodokse som grækerne. De europæiske regeringers holdning var derimod betydeligt køligere. Kun den russiske regering var oprindeligt indstillet på at komme grækerne til hjælp, hvorimod de øvrige regeringer var mere indstillet på at overlade til tyrkerne at slå oprøret ned uden indblanding udefra.

Storbritannien var dog betænkelig ved muligheden for en russisk indgriben, idet man nødigt så en russisk fremtrængen på Balkan mod Middelhavet, og derfor ønskede at bevare det tyrkiske imperium som et værn mod en sådan fremtrængen. Samtidigt førte den meget stærke sympati for grækerne i den britiske og franske befolkning til dannelsen af en folkelig "philhellenisk" bevægelse, som søgte at støtte det græske oprør med penge og moralsk bistand. Det medførte i Storbritannien, at man overtalte admiral Lord Cochrane til at overtage kommandoen over en græske flåde. Ønsket om at hindre en russisk enegang kombineret med ønsket om at komme den generende græske pi-

ratvirksomhed til livs og stærkt støttet af den folkelige sympati for grækerne førte til en tilnærmelse mellem Rusland og Storbritannien. Det medførte efter et møde i Sct. Petersborg i 1826 undertegning af en protokol, hvorefter Storbritannien skulle søge at formå Tyrkiet til at give grækerne selvstyre indenfor det tyrkiske rige. Det nægtede tyrkerne imidlertid (9).

Tidligt i 1827 afholdtes en konference mellem koalitionsens 5 medlemmer. Preussen og Østrig, der havde store handelsmæssige interesser i Levanten, afslog bestemt at foretage sig noget som helst imod Tyrkiet, hvorimod de øvrige 3 medlemmer, Storbritannien, Frankrig og Rusland den 6. juli 1827 afsluttede en traktat med det formål at bringe blodsudgydelserne og piraktiviteten i Grækenland til ophør. Formålet skulle opnås ved, at de 3 traktatparter mæglede mellem stridens parter. Som forudsætning for en sådan mægling skulle der imidlertid tilvejebringes en våbenstilstand. Hvis parterne ikke frivilligt ville acceptere en sådan, skulle traktatens parter gennemføre den ved anvendelse af magt. Såfremt Tyrkiet ikke inden for en måned accepterede mægling, skulle traktatens parter sende konsulter til den græske regering, hvilket reelt ville betyde en anerkendelse af Grækenland. Vilkårene skulle meddeles Tyrkiet af parternes ambassadører, medens de skulle forelægges

grækerne af cheferne for parternes Middelhavs eskadrer (10).

Det forgæves forsøg på mægling og etablering af våbenstilstand.

Som ovenfor nævnt, var det Ibrahims strategi at erobre Hydra snarest muligt for at tilintetgøre de græske muligheder for at føre søkrig. Den 5. august 1827 forlod han Alexandria med en stor ægyptisk-tunesisk flåde ledsaget af troppetransportskibe. I begyndelsen af september ankom han til Navarino, hvor han forenede sig med den tyrkiske flåde, og forberedelserne til angrebet på Hydra påbegyndtes.

Den britiske Middelhavsflåde var under kommando af viceadmiral Sir Edward Codrington, medens den franske var under kommando af kontreadmiral de Rigny (11), og den russiske blev kommanderet af kontreadmiral Heyden (12). Admiralerne havde alle modtaget eksemplarer af traktaten, ligesom de fra deres respektive regeringer havde modtaget instrukser. Iværksættelsen af instruksernes forholdsregler afventede imidlertid endelig instruks fra de respektive ambassadører (13). I admiralerne instruks var det bestemt, at de, såfremt Tyrkiet afslog mægling og våbenhvile, skulle forene deres eskadrer og forhindre landing af tropper, våben, fartøjer og krigskontrabande i Grækenland til støtte for den tyrkiske krigsførsel. Det blev imidlertid også understre-

get i instruksene, at de skulle være forsigtige, således at deres forholdsregler *"not degenerate into hostilities"*, idet formålet med traktaten alene var, at parterne skulle optræde som mæglere. Tilstedeværelsen af de allierede flådestyrker skulle således først og fremmest presse parterne til at give efter uden anvendelse af magt (14). De 3 admiraler havde naturligt nok lidt svært ved at fatte, hvorledes man skulle reagere, såfremt det af politikerne forudsatte pres ikke var tilstrækkeligt til at få parterne til at give efter. På en forespørgsel fra Codrington svarede den britiske ambassadør i Konstantinopel

"that the true meaning of the second instruction under the Treaty is, that we mean to enforce, by cannon shot, if necessary, the armistice which is the object of the Treaty; the object being to interpose the Allied Forces, and to keep the peace by the speaking-trumpet if possible; but in case of necessity, by force" (15)

I begyndelsen af september modtog Codrington fra ambassadøren i Konstantinopel meddelelse om, at tyrkerne havde afslået mægling og våbenhvile, hvorimod grækerne straks havde accepteret, hvorfor instruksene om blokade af tyrkisk-ægyptiske leverancer til Grækenland trådte i kraft.

Den 8. september kunne Codrington

herefter udstede ordrer til sine skibschefer. I ordren hedder det:

"You are aware that a treaty has been signed between England, France, and Russia, for the pacification of Greece. A declaration of the decision of the Powers has been presented to the Porte, and a similar declaration has been presented to the Greeks.

The armistice proposed to each, in these declarations, has been acceded to by the Greeks, whilst it has been refused by the Turks. It becomes, therefore, the duty of the allied naval forces to enter, in the first place, on friendly relations with the Greeks; and, next, to intercept every supply of men, arms, &c, destined against Greece, and coming either from Turkey or Africa in general. The last measure is that which requires the greatest caution, and, above all, a complete understanding as to the operations of the allied naval forces. – Most particular care is to be taken that the measures adopted against the Ottoman navy do not degenerate into hostilities. The formal intention of the Powers is to interfere as conciliators, and to establish, in fact, at sea, the armistice which the Porte would not concede as a right. Every hostile proceeding would be at variance with the pacific ground which they have chosen to take, and the display of forces which they have assembled is destined to cause the wish to be respected; but

they must not be put into use, unless the Turks persist in forcing the passages which they have intercepted.

All possible means should be tried, in first instance, to prevent the necessity of proceeding to extremities; but the prevention of supplies, as before-mentioned, is to be enforced, if necessary, and when all other means are exhausted, by cannon shot.

In giving you this instruction as to the duty which I am directed to perform, my intention is to make you acquainted thoroughly with the object of our Government, that you may not be taken by surprise as to whatever measures I may find it necessary to adopt. You will look to me for further instructions as to carrying aye such measures into effect." (16)

Der kan efter indholdet i denne ordre ikke være nogen som helst tvivl om, at Codrington var fuldstændigt klar over, at det var meningen med traktaten, at magtanvendelse skulle være den absolut sidste udvej, og at han seriøst bestræbte sig på at efterleve dette påbud.

Den 11. september kunne Codringtons eskadre ankre ud for Navarino bugten, hvor den tyrkisk-ægyptiske flåde allerede befandt sig.

Ibrahim går ind på midlertidig våbenhvile.

Selvom de franske og russiske eskad-

rer endnu ikke var stødt til ham, fandt Codrington, da han kunne se, at forberedelserne til operationen mod Hydra var i fuld gang, at han burde advare den tyrkiske admiral om, at en sådan operation ville blive søgt forhindret. Det skete i et brev den 19. september, hvori det hed:

"I have the honour of informing your Excellency that in consequence of a Treaty signed by Great Britain, France, and Russia, those Allied Powers have agreed to unite their forces for the purpose of preventing the transfer of Turkish and Egyptian succours of men, arms, vessels, and warlike stores to any part of Greece or the Greek Islands. This measure has been adopted as much for the real good of your Sultan, as for the benefit of all nations trading in the Archipelago. And the Allied Governments have taken the humane precaution of sending a very large force to carry it into effect, in order to prevent an opposition on the part of the Turkish commanders which would not only lead to their own destruction, but to the permanent injury of the Sultan himself. It would be as painful to me, as I am sure it would be to my Sovereign (whose great object it is to spare the further effusion of human blood), to be driven to the employment of force on this occasion. I therefore earnestly intreat that you will not offer to resist a decree, which it is utterly impossible

for you to prevent being carried into full execution; for it is my duty to apprise you, that although it is my earnest desire to bring about a cessation of this cruel warfare by persuasion, I am ordered to proceed to the greatest extremity rather than relinquish the object on which the Allied Powers have determined. If any shot should be fired at the British flag on this occasion it will be fatal to the Ottoman fleet" (17)

Taget i betragtning, at de franske og russiske eskadrer endnu ikke var dukket op og, at den britiske eskadre kun bestod af linieskibene ASIA på 84, GENOA på 76 og ALBION på 74 kanoner samt fregatterne DARTMOUTH og GLASGOW, kan det næppe undre, at Ibrahim ikke tog notits af advarslen, men den 21. september littede med en del af ekspeditionen til Hydra og stod ud af Navarino bugten. Den britiske eskadre, der var stærkt underlegen, gjorde klar til kamp og nærmede sig for en svag brise den tyrkiske flåde. På dette særdeles kritiske tidspunkt dukkede den franske eskadre bestående af 4 linieskibe og 2 fregatter samt den britiske fregat TALBOT og sloopen PELICAN op. Den tyrkiske flåde var herefter magtesløs og under de allieredes kontrol, indtil den efter ønske fra Ibrahim fik tilladelse til at slutte sig til resten af den tyrkisk-ægyptiske flåde i Navarino bugten (18).

Den 25. september blev der afholdt en konference mellem på den ene side Ibrahim og på den anden viceadmiral Codrington og kontreadmiral de Rigny. Kontreadmiral Heyden deltog ikke, da den russiske eskadre endnu ikke var nået frem. Konferencen endte med, at Ibrahim medgav, at situationen havde ændret sig, siden sultanen udformede hans ordrer, hvorfor han gik med til en midlertidig våbenhvile, imedens han indhentedede nye ordrer fra Konstantinopel. Codrington ønskede aftalen om våbenhvilen nedfældet skriftligt, men de Rigny advarede imod et sådant krav, idet en muselmand anså sit ord som helligt, hvorfor et krav om skriftlig aftale kunne opfattes som en fornærmelse af Ibrahim. Codrington lod sig herefter nøje med Ibrahims ord. For at understrege sin neutralitet i øvrigt meddelte Codrington, at han ville advare admiral Cochrane om ikke at fortsætte et forsøg på at iværksætte et oprør uden for de områder, der aktuelt var omfattet af krigshandlingerne, idet han, Codrington, ville gribe ind over for noget sådant. Herefter sluttede konferencen (19).

Forspil til slaget.

Den 26. september, hvor de to allierede eskadrer forberedte sig på at lette, kom en repræsentant for Ibrahim om bord i ASIA. Han meddelte, at man havde fået melding om, at admiral Cochrane havde angrebet Patras, hvorfor Ibra-

him bad om tilladelse til at sende en eskadre til Patras for at bekæmpe ham. Codrington gav et klart afslag på anmodningen, og spurgte samtidigt, om man måtte forstå henvendelsen sådan, at Ibrahim ikke længere ville stå ved den mundtlige aftale. Ibrahims repræsentant meddelte, at såfremt man ikke inden en time havde hørt fra Ibrahim igen, betød det, at han stadig vedstod aftalen. Da man ikke hørte mere, gik såvel Codrington som de Rigny ud fra, at man nu kunne stole på Ibrahims ord, hvorfor de 2 eskadrer forlod Navarino bugten, idet Codrington efterlod DARTMOUTH som bevogtning (20).

Den 1. oktober fik den britiske eskadre, der lå til ankers ved øen Zante, som ligger vest for Peloponnes, fregatten DARTMOUTH i sigte. Den signalerede, at den tyrkiske flåde var i færd med at forlade Navarino bugten. Chefen, Captain Fellowes, kom ombord i ASIA og meddelte, at der kun var tale om en division bestående af 1 dobbeltdækket fregat, 6 andre fregatter, 9 korvetter, 19 brigger og 4 østrigske transportskibe. Codrington lettede straks med ASIA, fregatten TALBOT og briggen ZEBRA og fik omkring midnat den tyrkiske eskadre i sigte lidt syd for Lepanto bugten med kurs mod Patras. Chefen for TALBOT, Captain Spencer, blev sendt ombord i det tyrkiske admiralskib for at informere om, at Codrington betragtede udbruddet fra Navarino som et

brud på Ibrahim Pashas løfte, og om at han ikke ville tillade divisionen at fortsætte. Samtidigt fik den tyrkiske admiral besked om, at den tyrkiske division ville blive ødelagt, såfremt der blev af-fyret så meget som eet skud mod det britiske flag. Næstkommanderende i den tyrkiske division, en kontreadmiral, blev sendt om bord i ASIA, hvor han anførte, at den britiske admiral havde givet tilladelse til, at der blev sendt en division mod Patras. Overfor dette postulat meddelte Codrington endnu en gang, at han fandt, at Ibrahims løfte var blevet brudt, og at han ikke længere kunne stole på denne. Den tyrkiske admiral fik besked om, at hvis man ikke vendte om frivilligt, ville Codrington med magt tvinge dem til det. Herefter stod den tyrkiske division tilbage mod Navarino under eskorte af de britiske skibe (21).

På vejen mod Navarino ud for nordenden af Zante stødte en yderligere tyrkisk division bestående af 2 dobbelt-dækkede fregatter, 1 almindelig fregat, 4 korvetter og 7 brigger til den oprindelige tyrkiske division. De 2 dobbelt-dækkede fregatter førte begge admiralsflag, og divisionen var øjensynligt kommanderet af Ibrahim Pasha selv. Da meget tydede på, at den samlede styrke ville gå mod Patras, blev der gjort "klart skib" i de britiske skibe, men efter en konference mellem Ibrahim Pasha og chefen for den oprinde-

lige tyrkiske styrke, satte den samlede tyrkiske eskadre kursen mod Navarino, selv om vinden var fordelagtig for sejlads til Patras (22).

Den 4. oktober foretog et mindre antal tyrkiske skibe igen et udbrud fra Navarino, formentligt for at levere forsynin-ger til Patras. Codrington lettede også, og stoppede de tyrkiske skibe. Vejret blev nu meget dårligt, og den britiske flåde måtte søge læ under Zante. Efter stormen havde Codrington igen forbindelse med de tyrkiske skibe, hvor Codrington fik meddelelse om, at de vendte tilbage til Navarino, formentlig på grund af stormskader.

Ibrahim lod nu sine tropper gå i land, hvor de måske i frustration, blev sat ind mod den græske befolkning på Peloponnes med en grusomhed og brutalitet, der langt oversteg, hvad man hidtil havde set. Hverken kvinder eller børn blev skånet, landsbyer blev brændt, og ødelæggelserne havde et omfang, der, hvis de fortsatte, ville lægge Peloponnes øde. Codrington sendte fregatten CAMBRIAN under kommando af Captain Hamilton for at få verificeret rapporter om disse enorme ødelæggelser. I Hamiltons rapport hedder det bl.a.:

"...*The distress of the inhabitants driven from the plaine is shocking! Women and children dying every moment of absolute starvation, and hardly any having better food than boiled grass! I*

have promised to send a small quantity of bread to the caves in the mountains, where these unfortunate wretches have taken refuge. It is supposed that if Ibrahim remained in Greece, more than a third of its inhabitants will die of absolute starvation” (23)

Beslutningen om at gå ind i Navarino bugten.

Det stod nu klart, at Ibrahim ikke havde til agt at holde sit ord. De 3 allierede eskadrer var blevet forenet den 13. oktober, og Codrington, der som den ældste i givet fald skulle lede en fælles operation, måtte fastslå, hvorledes den samlede flådes sejlorden skulle være. Da forholdet mellem den franske og russiske admiral var præget af gensidig mistænksomhed, fandt han det mest praktisk, at flådens sejlorden blev i 2 kolonner, hvor han selv ledte den luv kolonne efterfulgt af den franske eskadre, medens de russiske skibe skulle udgøre den læ kolonne. Herved håbede han også at undgå evt. jalousi mellem de 2 admiraler, hvor Heyden var den ældste (24).

Admiralerne blev nu enige om at sende en skarp advarsel til Ibrahim for at få ham til at stoppe grusomhederne mod den græske befolkning. Brevet blev betroet lieutenant colonel Cradock, der blev sendt ind i Navarino bugten med DARTMOUTH. Det lykkedes dog aldrig at aflevere det, idet Cradock bragte det

tilbage uåbnet den 18. oktober. Han havde fået at vide, at Ibrahim ikke var i Navarino (25).

De 3 allierede admiraler fandt, at de under de givne omstændigheder måtte foretage sig noget. En fortsat blokade af Navarino bugten i den kommende vinter tiltalte dem ikke. De barske vejrforhold ville efter al sandsynlighed gøre det umuligt at opretholde en effektiv blokade, der i øvrigt heller ikke ville hindre Ibrahim i at fortsætte sine ødelæggelser og grusomheder i Peloponnes. De var enige om, at man kunne sikre den tyrkisk-ægyptiske flådes inaktivitet de kommende måneder ved at placere den allierede flåde inde i selve Navarino bugten. Det ville naturligvis heller ikke hindre Ibrahims fortsatte ødelæggelser og grusomheder. Derimod kunne en sådan placering måske give en bedre mulighed for at gennemføre nye forhandlinger med Ibrahim i traktatens ånd. De besluttede derfor enstemmigt at gå ind i Navarino, idet de herved håbede på at undgå blodsudgydelse, og igennem den pression, som deres tilstedeværelse ville udøve, måske at opnå en tyrkisk beslutning om at standse kampene (26).

Operationsplanerne.

Navarino bugten er beliggende på sydvestsiden af Peloponnes (Morea) umiddelbart syd for Pilos. Den østlige indsejling, der var sejlbar for linieski-

be, afgrænses mod øst af Peloponnes og mod vest af øen Sphacterie. Indsejlingen er temmelig smal. På Sphacterie var der anbragt et tyrkisk batteri, og på Peloponnes siden blev indsejlingen beskyttet af Navarino Fortet. Et stykke inde i bugten nord for indsejlingen lå en lille ø.

Den tyrkisk-ægyptisk-tunesiske flåde blev omkring den 15. oktober placeret af capitaine Letellier, der oprindeligt var fransk officer, men nu var engageret af Mehemet Ali til at uddanne og reformere den ægyptiske flåde. Flåden bestod af 3 linieskibe, 4 dobbeltdækkede fregatter, 13 andre fregatter og 30 korvetter samt et antal brigger, skonnerter og brandere (27). Den var anbragt i en halvcirkel fra den østlige side af indsejlingen nord for fortet med bunden af cirklen lige syd for den lille ø og den vestlige ende umiddelbart nord for Sphacterie øen. Formationen bestod reelt af 3 linier, hvor de sværeste skibe, linieskibe og fregatter lå i den inderste linie og de lettere enheder i de 2 næste linier, men således, at de kunne skyde på en indtrængende fjende igennem mellemrummene i de foranliggende linier. Branderne var anbragt på de 2 fløje. Den østlige fløj blev kommanderet af den tyrkiske admiral Capitan Bey og den ægyptiske admiral Moharem Bey, og den vestlige fløj af den tyrkiske admiral Tahir Pasha (28). Den allierede flåde bestod af i alt 10

lineskibe, heraf 3 britiske, 3 franske og 4 russiske, 10 svære fregatter, heraf 3 britiske, 2 franske og 4 russiske, 1 let britisk fregat samt et antal brigger, skonnerter og en enkelt kutter (29).

Codrington havde som nævnt allerede besluttet, at flådens sejlorden skulle være i 2 kolonner. Baggrunden for denne beslutning var også, at han ønskede at bruge denne formation ved et eventuelt indbrud i Navarino bugten. Han besluttede endvidere at ankre sine skibe i en halvcirkel indenfor den tyrkisk-ægyptiske linie, således at hans svære skibe, hvis det skulle komme til kamp, fik et af de svære skibe i den tyrkisk-ægyptiske flåde som modstander. Han regnede med, at de franske officerer stadig befandt sig om bord i de ægyptiske skibe på østfløjen, hvorfor han besluttede at placere de franske linieskibe der i håb om, at det kunne få de franske officerer til at gå fra borde (30). I forlængelse af de franske linieskibe og den tunge fregat SIRÈNE, der førte de Rigny's flag, skulle de britiske linieskibe ankre, hvorefter de russiske linieskibe skulle tage sig af de svære tyrkiske skibe i midten af den tyrkisk-ægyptiske linie. Fregatterne fik til opgave at tage sig af de tyrkiske fregatter i den vestlige fløj af linien. Han besluttede endvidere, at fregatten DARTMOUTH og de britiske brigger under kommando af Captain Fellowes skulle tage sig af de tyrkisk-ægyptiske brandere.

Codringtons operationsordre, som blev udstedt den 19. oktober lød således:

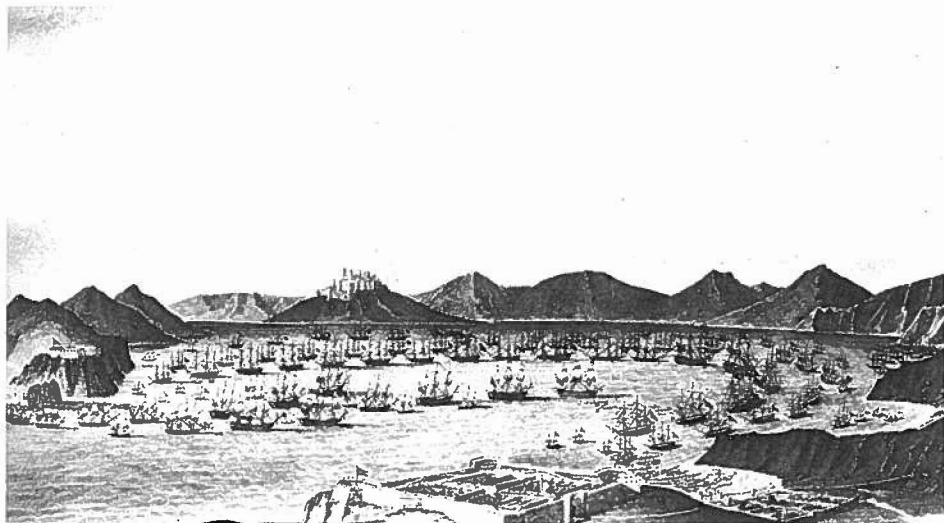
”It appears that the Egyptian ships in which the French officers are embarked, are those most to the south-east; it is, therefore, my wish that his Excellency Rear-Admiral Chevalier de Rigny should place his squadron abreast of them. As the next in succession appears to be a ship of the line with a flag at the main, I propose placing the ASIA abreast of her, with the GENOA and ALBION next to the ASIA; and I wish that his Excellency Rear-Admiral Count Heiden will have the goodness to place his squadron next in succession to the British ships of the line. The Russian frigates in this case can occupy the Turkish ships next in succession to the Russian ships of the line; the English frigates forming alongside such Turkish vessels as may be on the western side of the harbour abreast of the British ships of the line; and the French frigates forming in the same manner, so as to occupy the Turkish frigates, &c. abreast of the French ships of the line. If time permits, before any hostility is committed by the Turkish fleet, the ships are to moor with springs on the ring of each anchor. No gun is to be fired from the combined fleet without a signal being made for that purpose, unless shot be fired from any of the Turkish ships; in which case the ships so firing are to be destroyed

immediately. The corvettes and brigs are under the direction of Captain Fellowes of the DARTMOUTH to remove the fire-vessels into such a position as will prevent their being able to injure any of the combined fleet (min udhævn.). In case of a regular battle ensuing and creating any of the confusion which must necessarily arise from it, it is to be observed, that, in the words of Lord Nelson, “No captain can do very wrong who places his ship alongside that of an enemy”” (31)

Citatet fra Nelsons operationsordre før Trafalgar er bemærkelsesværdigt, når det tages i betragtning, at Codringtons ordre også henvendte sig til franskmændene, hvis landsmænd blev slået ved Trafalgar næsten på dagen 22 år før.

Slaget.

Omkring kl. 14 stod den allierede flåde med ASIA i spidsen efterfulgt af de britiske 74ere GENOA og ALBION samt fregatten DARTMOUTH ind i Navarino bugten, derefter kom det franske kontingent med de Rigny's flagskib, 60 kanoners skibet SIRÈNE, i spidsen, efterfulgt af 74erne SCIPION, TRIDENT og BRESLAW samt fregatterne MAGICIENNE og ARMIDE. Sidst kom de russiske 74ere AZOV, GARGONTE, EZEKIEL og ALEXANDER NEWSKY samt fregatterne CONSTANTINE, PROVERNOY, ELENA og CASTOR.

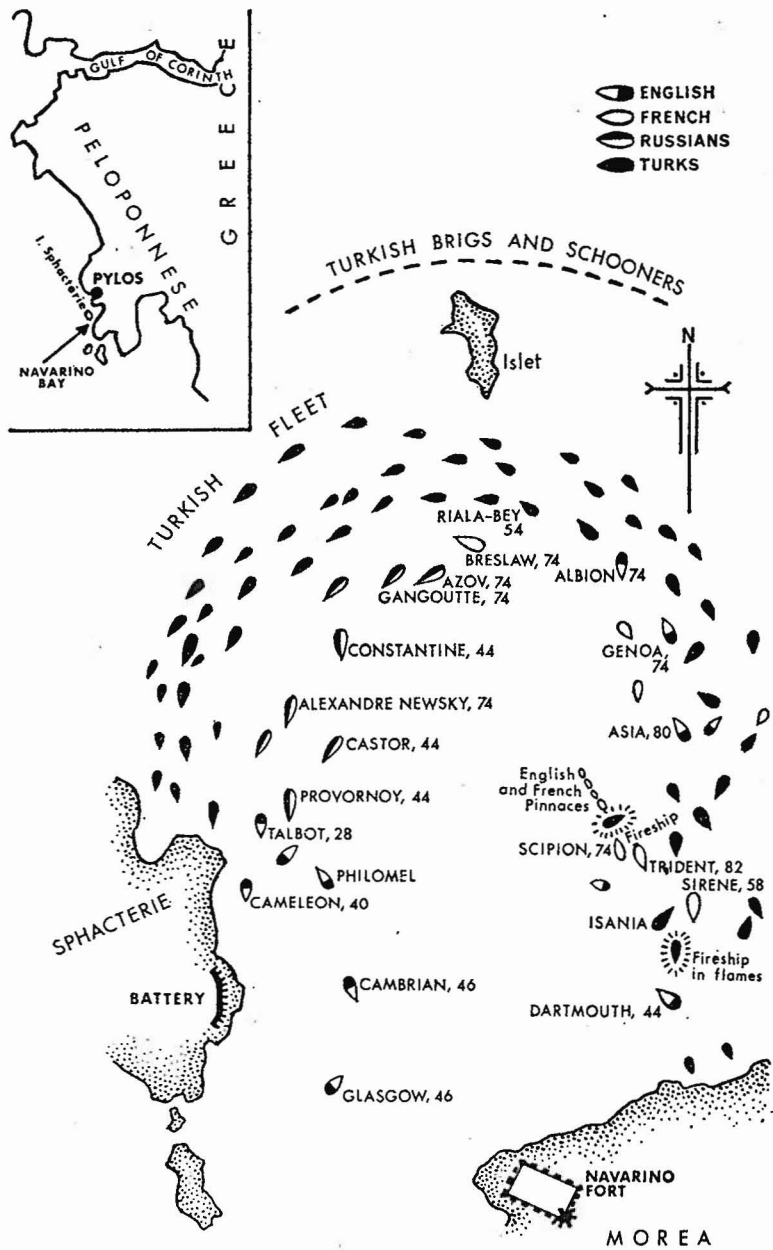

Den allierede flåde står ind i bugten ved Navarino ved begyndelsen af slaget.

Under indsejlingen var vinden løjet, hvilket medførte, at det varede noget inden de russiske skibe nåede på plads (32). Hverken den tyrkisk-ægyptiske flåde eller fortet og det tyrkiske batteri åbnede ild på den allierede flåde under indsejlingen, selv om flådens skibe øjensynligt var klargjort til kamp, men fortets kommandant sendte et fartøj til ASIA med ordre om, at de allierede igen skulle stå til søs, idet Ibrahim Pasha ikke havde givet tilladelse til, at de kom ind i havnen. Codrington svarede, at han ikke var kommet for at modtage ordrer, men for at give dem, og at den tyrkiske flåde ville blive ødelagt, såfremt der blev skudt på den allierede flåde (33).

ASIA ankrede først og ud for Capitan

Bey's 60 kanoners skib, men heller ikke langt fra Moharem Bey's skib, WARRIOR, og de 2 andre britiske linieskibe foran ASIA. DARTMOUTH, der blev anledningen til, at slaget begyndte, ankrede tæt inden for indsejlingen i nærheden af de tyrkiske brandere. De britiske skibe var naturligvis gjort klare til kamp, men Codrington havde bestræbt sig på at udvise en fredelig optræden. Derfor havde man ikke forberedt ankring med spring fra agterport, men ankrede på normal vis med 2 ankre, hvor man dog havde fastgjort spring i ankerringene, ligesom kanonportene kun var åbnet på samme måde, som man ville gøre for at skaffe ventilation i godt vejr. Umiddelbart efter ankringen var ASIA's marineorkester

Den "rodede" kamp ved Navarino den 26 oktober 1827.

Orlogsmuseets Venner / Marinehistorisk Selskab
indbyder til
BUSTUR TIL NORDJYLLAND

Lørdag/Søndag den 24 - 25 september 2005

Selskabets årlige ekskursion går til maritime museer i Nordjylland, med besøg i Ålborg, Frederikshavn, Skagen og Hirtshals.

Vi afgår som sædvanlig fra Valby station lørdag morgen kl. 0830 og kører med de nødvendige pauser til Ålborg. Ved ankomsten spises frokost og derefter aflægges besøg på Marinemuseet i Ålborg, der har omfattende marinehistoriske samlinger af nyere karakter med bl. a. ubåden SPRINGEREN. På eftermiddagen fortsættes rejsen til flådestation Frederikshavn, hvor vi deltager i en rundvisning på denne moderne flådehavn, hvor for øvrigt de gamle galjonsfigurer af fregatten NIELS JUEL og orlogsskibet DRONNING MARIE er opstillet. Sidst på eftermiddagen indkvarteres vi på Frederikshavns trestjernede Sømandshjem og Hotel og om aftenen indtages middagen på restaurant Vægteren, der er på gåafstand af hotellet.

Når man er i Nordjylland er det næsten en pligt at besøge Danmarks nordligste punkt og søndag efter morgenmaden kører bussen derfor videre nordpå til Skagen, hvor der vil blive lejlighed til en vandretur ud på Grenen. Kl. 1100 aflægges et besøg med rundvisning på Skagen By- og Egnsmuseum, der indeholder omfattende søfartssamlinger.

Fra Skagen går turen videre til Hirtshals, hvor der først spises frokost og derefter følges af rundvisning Nordsømuseum. Dette museum indeholder et meget stort og moderne akvarium og sælarium og desuden en omfattende udstilling om Nordsøens biologi og historie. Museet huskes særligt for en brand i akvariet for 2 år siden, men er nu atter genopbygget. Midt på eftermiddagen går turen hjemover med en større kaffepause undervejs. Hjemkomst beregnes til kl. 2000 ved Valby Station.

Turen køres traditionen tro med bus fra Vridseløsemagle Turisttrafik. Antal deltagere kan være op til 50 personer.

Anmeldelse til turen til Ole Lisberg Jensen, der også er rejseleder.
Tlf. 57 52 88 12 eller e-mail: henriksenlisberg@privat.dk,

Prisen er 1500:- kr. p.p. i dobbeltværelse. Enkeltværelse tillæg på 150 kr.
Beløbet indbetales på foreningens bankkonto:
Reg. nr. 3103, konto nr. 4150210860

På Marinemuseet i Aalborg udstilles bl.a. ubåden SPRINGEREN et søsterskib til ubåden DELFINEN, som her ses under søsætning fra Orlogsværftet den 4. maj 1956. (Foto: Orlogsmuseets arkiv)

Ja tak, jeg vil gerne tilmelde nedenstående til turen til Jylland den 24-25 september 2005.

.....

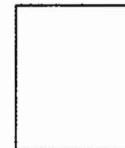
.....

Adresse:

Postnr.: By:.....

Tlf:.....

E-mail:.....

Ole Lisberg Jensen
Hellehuse 29
4174 Jystrup

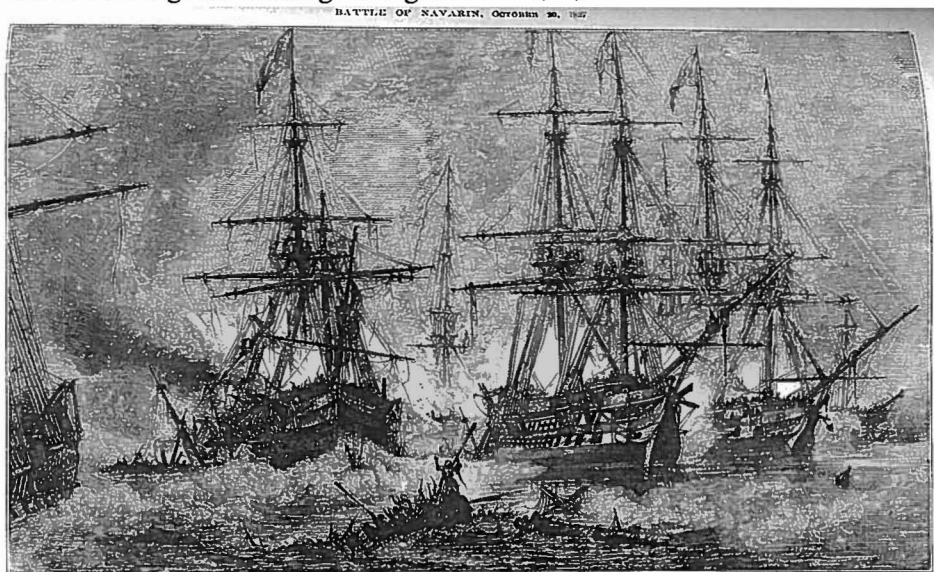
Klip.....

beordret opstillet på hytten for at give koncert (34).

Kort efter ankringen sendte DARTMOUTH et fartøj til en af de tyrkiske brandere, angiveligt for at få den flyttet længere væk fra de allierede skibe. Der blev fra tyrkisk side åbnet ild mod fartøjet med musketter, hvorved den løjtnant, der førte fartøjet, og flere andre blev dræbt og såret. Det medførte tilsvarende skydning fra DARTMOUTH og den franske SIRÈNE for at beskytte fartøjet. Kort efter blev der affyret et kanon-skud mod SIRÈNE fra et af de ægyptiske skibe. SIRÈNE besvarede ilden, og kort efter blev slaget generelt (35).

Det har været diskuteret, hvem der havde skylden for, at det kom til slag uanset Codringtons fredelige hesigter.

Der har i denne forbindelse også været tvivl, om DARTMOUTH sendte eet eller flere fartøjer (36). I Codringtons rapport synes han at lægge skylden på den tyrkisk-ægyptiske flåde. Denne opfattelse er næppe korrekt. Man synes hidtil at have overset, at Codrington i sin operationsordre udtrykkeligt pålagde chefen for DARTMOUTH at **fjerne branderne til en sådan position, som vil gøre dem ude af stand til at beskadige den allierede flåde.** Meget tyder på, at det netop var det, som fartøjet (evt. fartøjerne) fra DARTMOUTH var i færd med, da det blev beskudt. Man kan næppe se bort fra, at besætningerne på branderne med rette måtte opfatte en sådan handling som fjendtlig, og at de derfor helt legalt forsvarede sig imod den (37).

Genoa, 74

Captan Bey's ship, 66
(Turkish Admiral)

Egyptian, 21

Asia, 81
(Vice-Admiral
Sir E. Codrington)

Hind, 6

Alaharem Bey's ship, 68
(Egyptian Admiral)

Egyptian, 26

SIRÈNE kom nu i hård kamp med en ægyptisk fregat, der efter godt og vel en times kamp sprang i luften. Derefter engagerede den, støttet af lineskibene SCIPION og TRIDENT, Navarino fortet. Chefen for det 3. franske lineskib BRESLAW, capitaine de la Brétonniere fandt, at SIRÈNE var godt støttet af de 2 lineskibe, hvorfor han fandt at kunne gøre større nytte længere fremme i linien. Han gjorde som Nelson i slaget ved St. Vincent i 1797, og valgte uden ordre at placere sig mellem ALBION og den position, der var tiltænkt de russiske lineskibe, der på grund af den

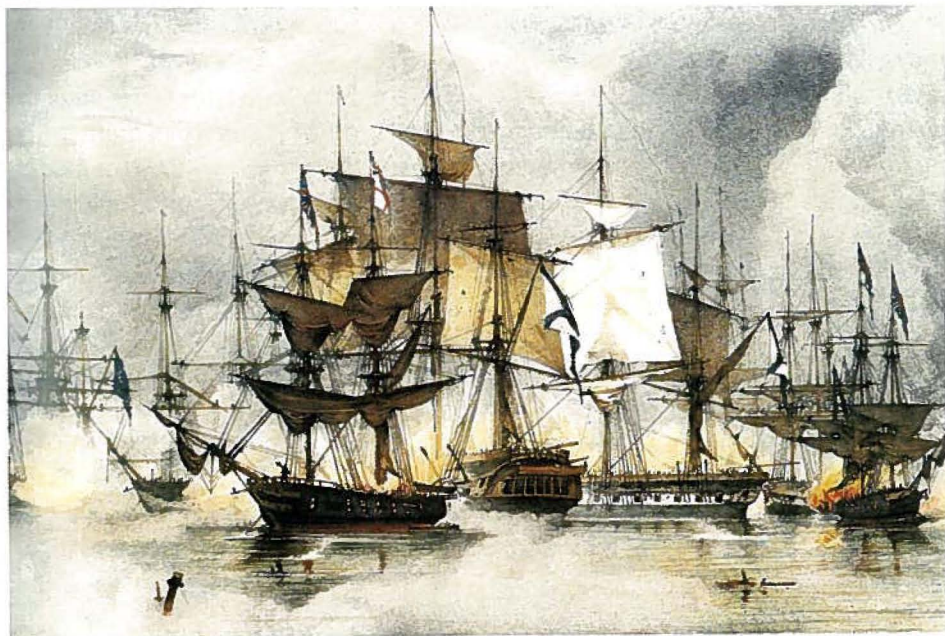
løje vind endnu ikke var nået frem. Her spillede han sammen med ALBION og det russiske AZOV, der nu nåede frem, en stor rolle i ødelæggelse af en tyrkisk 74er og 4 fregatter (38). ASIA ødelagde hurtigt Capitan Bey's 60 kanoners skib. I starten af slaget blev der ikke vekslet skud mellem ASIA og Moharem Bey's skib, WARRIOR. Grunden var utvivlsomt, at Moharem Bey havde et lige så stort ønske om at undgå kamp som Codrington. På et vist tidspunkt blev der skudt fra WARRIOR ned i et fartøj, hvori Codringtons tolv befandt sig på vej for at redegøre overfor Moha-

Slaget ved Navarino.

rem Bey for Codringtons ønske om at undgå blodudgydelse. Tolken blev dræbt. Herefter åbnede ASIA ild mod WARRIOR, der i løbet af kort tid blev fuldstændigt vrags (39). De tyrkiske brandere forsøgte også angreb på den allierede flåde. F.eks. var SIRÈNE på et vist tidspunkt i fare for at blive antændt, hvilket dog blev afværget af de af Captain Fellowes kommanderede skibe. De britiske fregatter, CAMBRIAN, GLASGOW og TALBOT samt den franske ARMIDE gjorde det sammen med de russiske fregatter af med de tyrkisk-ægyptiske fregatter i vestfløjen (40).

Slaget varede til ca. kl. 18, hvor den tyrkisk-ægyptiske flåde stort set var ødelagt. De tyrkisk-ægyptiske tab udgjorde, ifølge oplysninger fra den franske capitaine Letellier i ægyptisk tjeneste, 1 linieskib, 3 dobbeltdækkede fregatter, 9 andre fregatter, 22 korvetter og 28 brigger, 1 skonnert og 5 brandere. Hertil kom flere svært beskadigede skibe, ligesom de personelle tab var store (41). De allierede mistede ingen skibe, men mange var stærkt medtagne og måtte sendes til reparation, de russiske til Malta, de franske til Toulon og de fleste britiske til England, ligesom

Fra venstre mod højre: Den tyrkiske 10 kanons MOSQUITO, 56 kanons CASTOR, 44 kanons L'ARMIDE og den 28 kanons TALBOT; en 12 kanons branderbrig og den 10 kanons PHILOMEL ses i flammer yderst til højre.

de personelle tab var betydelige (42).

Umiddelbart kan det overraske, at den allierede sejr blev så overlegen, når det tages i betragtning, at den tyrkisk-ægyptiske flåde rådede over mange flere skibe og kanoner end den allierede flåde. Resultatet var imidlertid blot en understregning af den store overlegenhed, som linieskibe havde i forhold til de lettere enheder. De 3 tyrkiske linieskibe og de tyrkisk-ægyptiske fregatter og korvetter var ingen match for de 10 allierede linieskibe (43). Det gode samarbejde mellem de 3 admiraler, der ledede denne "Joint Operation" i den første halvdel af 1800 tallet, var bemærkelsesværdigt, ikke mindst når det tages i betragtning, at de 3 flåder ikke havde noget fælles kommunikations- og kommandosystem. Codrington gav i sin rapport til Admiralitetet udtryk for en meget stor tilfredshed med sine 2 kollegers samarbejdsevne og -vilje (44).

Afslutning.

Ødelæggelsen af den tyrkisk-ægyptiske flåde betød, at Tyrkiet mistede muligheden for at ødelægge den græske flåde, og dermed reelt også muligheden for at knægte det græske oprør. Nederlaget medførte ganske vist ikke, at Ibrahim standsede sine ødelæggelser og grusomheder på Peloponnes, det skete først i 1828, da Frankrig indsatte en mindre hær mod hans styrker.

Storbritannien havde fortrudt sin indgriben, idet det, af hensyn til ønsket om at bevare Tyrkiet som allieret mod russisk fremtrængen på Balkan, aldrig havde været den britiske regerings mening, at forsøget på mægling skulle føre til krigsmæssige handlinger. Den nye britiske regering under ledelse af Hertugen af Wellington, der betegnede slaget som en "untoward event", overbeviste endog George IV om, at han skulle undskylde den britiske medvirken overfor Sultanen (45). Yderligere besluttede den britiske regering, at lade Codrington afløse, idet man bl.a. beskyldte ham for at have misforstået sine instrukser (46).

Rusland benyttede lejligheden til at erklære Tyrkiet krig med den motivering, at man ville tvinge Tyrkiet til at modtage mægling. Preussen og Frankrig tilsluttede sig denne motivering, medens Østrig og Storbritannien protesterede. Krigen sluttede med freden i Adrianopel i 1829, hvor det blev bestemt, at Grækenlands fremtid skulle afgøres af de 3 parter i London Traktaten. I en protokol afsluttet i London i 1830 blev det græske kongeriges eksistens garanteret af Storbritannien, Frankrig og Rusland.

Noter:

Følgende litteratur er anvendt ved udarbejdelsen af artiklen:

Den franske fregat LA PROVENCE i Navarino bugten to dage efter slaget. Fregatten var blevet ladet tilbage for at foretage reparationer på stormasten.

Lady Bouchier: Memoir of the Life of Admiral Sir Edward Codrington, London 1975. Lady Bouchier var Codringtons datter.

W.M. James: The Naval History of Great Britain, Vol. 6. Genoptryk af 1837 udgave.

E.H. Jenkins: A History of the French Navy, London 1973.

W. Koenig: Epic Sea Battles, London

1975.

Wm. Laird Clowes: The Royal Navy, Vol. VI, London 1901.

Jacques Mordal: Twenty-five Centuries of Sea Warfare, London 1973.

Len Ortzen: Guns at Sea, The World's Great Sea Battles, London 1976

Donald Thomas: Cochrane, London 1980.

Oliver Warner: Great Sea Battles, London 1981.

1. Codrington havde været løjtnant i lord Howes flagskib i slaget ”The Glorious 1st June” og chef for linieskibet ORION i slaget ved Trafalgar 21. oktober 1805. Under krigen med USA i 1812-15 var han Captain of the Fleet hos Rear-Admiral Sir Alexander Cochrane og deltog bl.a. i den operation, der førte til afbrænding af Washington i 1814.
2. Koenig pag. 63 og Jenkins pag. 284.
3. Koenig pag. 65.
4. Jf. f.eks. Mordal pag. 207, Thomas pag. 297 ff., James pag. 471 og Laird Clowes pag. 251 f.
5. Thomas pag. 295 ff. Thomas Lord Cochrane, den senere Earl of Dundonald, var under Napoleonskrigene en meget effektiv og succesfuld krydserchef. Han blev imidlertid indblandet i en sag om aktiesvind, der medførte en fængselsdom, afsked fra flåden og fratagelse af hans Bath-orden. Efter fængselsdommen var han i nogle år en succesfuld ”Mercenary”-admiral først i den chilenske flåde under Chiles frihedskamp, og dernæst i den brasilianske flåde under Brasiliens frihedskrig. Efter hjemkomsten fra Grækenland fik han æresoprejsning som uskyldigt dømt, og genindtrådte i flåden som Rear-Admiral, ligesom han fik sin ridderværdighed tilbage. Han havde i en periode kommandoen over den vestindiske eskadre og sluttede sin karriere som Admiral of the Fleet.
6. Thomas pag. 297 ff.
7. Koenig pag. 65.
8. Koenig pag. 65.
9. Warner pag. 205.
10. James 471 f., hvor protokol teksten er gengivet.
11. De Rigny var en erfaren fransk admiral, der igennem flere år havde været chef for den franske Mid-delhavsflåde.
12. Heyden var af hollandsk afstamning, men havde fået en del af sin uddannelse i den britiske flåde, og var naturaliseret russer.
13. James pag. 452. Bouchier pag. 263 og 281.
14. Bouchier pag. 263, Laird Clowes pag. 252, Koenig pag. 67, James pag. 471 f.
15. Bouchier pag. 282 note 1.
16. James pag. 473 f. og Bouchier pag. 295 f.
17. Bouchier pag. 306 f.
18. Bouchier pag. 308.
19. James pag. 474, Bouchier pag. 313 ff., Laird Clowes 252 f.
20. Bouchier pag. 315. James

- pag. 474f. Codrington havde faktisk advaret Lord Cochra-
ne, der havde rettet sig efter
advarslen.
Hans næstkommanderende,
Captain Hastings havde imid-
lertid ikke modtaget advars-
len, og foretog et succesfuldt
raid i Lepanto bugten, jf. Tho-
mas pag. 311.
21. James pag. 475, Bouchier
pag. 326 f.
 22. Bouchier pag. 327 f., James
pag. 475 f., Laird Clowes pag.
254.
 23. Bouchier pag. 346, hvor Ha-
miltons rapport er gengivet,
jvf. også James pag. 476.
 24. Bouchier pag. 349.
 25. Bouchier pag. 346 og 350.
 26. Bouchier pag. 347 f. og James
pag. 489 f.
 27. James pag. 478 og 485. Tal-
lene på side 485 er de citerede
og nok mest korrekte.
 28. Koenig pag. 71 ff., James pag.
486 f., Bouchier pag. 356 ff.
 29. James pag. 484.
 30. Bouchier pag. 353. De fran-
ske officerer havde forladt flå-
den efter advarsel fra de Rigny,
Jenkins pag 285 og Bouchier
pag. 343.
 31. Bouchier pag. 353 f.
 32. Se Codringtons rapport til Ad-
miralitetet gengivet hos Bour-
chier pag. 356 ff., Koenig pag.
76 ff.
 33. James pag. 480, Koenig pag.
76.
 34. James pag. 480
 35. Bouchier pag. 357, James pag.
480, Koenig pag. 77, Mordal
pag. 205 f., Jenkins pag. 286.
 36. Se f.eks. James pag. 480.
 37. Jf. også James pag. 480, hvor
en lignende opfattelse kommer
til udtryk.
 38. Koenig pag. 80 og 82.
 39. Bouchier pag. 357, James
pag. 481.
 40. Bouchier pag. 358, James
pag. 481 ff., Jenkins pag. 286,
Koenig pag. 82.
 41. James pag. 485.
 42. Bouchier pag. 358, Koenig
pag. 82, James pag. 486 ff.
 43. Jf. James pag. 478.
 44. James pag. 486 ff., Bouchier
pag. 356 ff.
 45. Laird Clowes pag. 262, Koenig
pag. 82, Jenkins pag. 286.
 46. Bouchier pag. 449 ff., Mordal
pag. 207. Efter et regerings-
skifte blev Codrington dog
taget til nåde og havde senere
posterne som C-in-C Channel
Fleet og C-in-C Portsmouth,
ligesom han fik tilbudt den
ærefulde post som guvernør
for Greenwich Hospital, som
han dog afslog, fordi den ville
afskære ham fra aktiv tjeneste.

Marinehistorisk Selskab / Orlogsmuseets venner

Kortfattet referat af selskabets årlige generalforsamling den 13. april 2005.

1. Valg af dirigent. Formanden bød velkommen til den årlige generalforsamling og foreslog kommandørkaptajn Arne Holm som dirigent. Han blev valgt og fastslog, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet. Der deltog 55 af selskabets medlemmer.

2. Formandens beretning: ”I min beretning sidste år gjorde jeg rede for omstændighederne omkring den selvejende institution Orlogsmuseet, herunder hvorfor man af økonomiske årsager måtte standse for herefter at finde en løsning. Denne løsning blev fundet - men den blev fundet i en periode med stramme økonomiske forhold for landets museer, og når vi derfor ser på resultatet, så er det ikke nok blot at konstatere, at sådan plejer det ikke at være. Der måtte foretages nogle kraftige tiltag. Direktør Ole Frantzen har været så venlig at komme her i aften og kan - når vi kommer til punktet ”eventuelt” – orientere og besvare spørgsmål.

Selskabets aktiviteter i 2004: Selskabet har som sædvanlig afholdt fire foredragsaftener med sømilitære emner på onsdage i museets lokaler. Mødeaftenerne har haft et tilfredsstillende antal deltagere - ca. 45-50 tilhø-

rere pr. foredrag og i gennemsnit 30 deltagere til den efterfølgende spising, snak og udveksling af sandfærdige løgnehistorier.

Den årlige generalforsamling blev afholdt onsdag den 14. april 2004. Efter generalforsamlingen holdt Cand. Mag. Søren Nørby et foredrag om Den kolde Krig og viste filmen ”Hvis...” om flådens forholdsregler i tilfælde af krig i begyndelsen af 1980’erne.

Herudover har selskabet foretaget en årlig rejse, denne gang til Oslo-området med DFDS Seaways. Der var udsolgt på turen, og bestyrelsen betragter rejsen som en succes, om end der var problemer undervejs.

Repræsentantskabet, som selskabet betragter som meget vigtigt i forbindelse med kontakt til de mange velgørende fonde, som har været med til at støtte museets virksomhed i tidens løb, fik sin årlige redegørelse for hvad der rører sig omkring museet mandag den 22. november 2004.

Selskabet holdt sin egen afskedsreception for direktør Ole Lisberg Jensen i forbindelse med overdragelsen til museet af Peters Maacks flotte model af hovedskibet MARIA den 6. december

2004.

Som det fremgår af regnskaberne, har selskabet påtaget sig at dække de udgifter til modellerne, som Orlogsmuseet ikke kunne klare under selve likvidationen. I selskabet er vi meget glade for modelbyggernes indsats og produktion - og vi er glade over at kunne hjælpe med til at få de flotte modeller udstillet.

Selskabet havde ved årets udgang 1.070 medlemmer, en fremgang på 16 i forhold til sidste år. Der skal dog lige lægges en lille korrektion ind. De 1.070 er i virkeligheden tallet på abonnenter på vort tidsskrift, og de 150 af dem udgøres af medlemslauget hos modelbyggerne, så det reelle medlemstal er altså 920.

Selskabet har i de senere år ydet et årligt tilskud til driften af museet på kr. 50.000. For det har vi fået udført en del af foreningsarbejdet her i lokalerne. Med den nye ordning kræver Kulturministeriet, at der er "vandtætte skodder" mellem statens museumsvirksomhed og de private organisationer. I selskabet love stod tidligere, at bestyrelsesarbejdet er ulønnet. Det fik vi ændret på sidste generalforsamling, så blandt andet kassereren kan honoreres (om end beskedent) for sin store indsats med regnskaber, medlemskartotek samt

udgivelse af bladet.

Fra begyndelsen af 2004 har vi etableret en kontaktgruppe bestående af Tøjhusmuseets direktør Ole Frantzen, formanden for Modelbyggerlauget Poul Beck, kasserer Niels Probst og jeg selv. Vi mødes ca. hver anden måned for at drøfte udviklingen, aktuelle planer, problemer og sager, herunder tilvejebringelse af fondsmidler til museets projekter. En del af vort samarbejde med museet baserer sig på indsamling af fondsmidler. Det vil vi fortsat gøre, men det er jo ikke sikkert at fondsmidlerne flyder lige så rigeligt som tidligere.

Vi vender som sagt tilbage til samarbejdet med museet under punktet "eventuelt". Det var afslutningen på formandens beretning".

3. Selskabets regnskaber. Kassereren, Niels Probst, indledte med kort at redegøre for den vanskelige situation bestyrelsen p.t. befinder sig i, idet det siden ultimo januar 2005 har været umuligt at komme i forbindelse med den dame, der tager sig af den løbende bogføring, og som ligger inde med girokort, alle bilagene for 2004, medlemskartoteket samt porto for et større beløb. En fogedforretning er iværksat. Regnskaberne for selskabet og for Barfoeds Legat, som på grund af ovennævnte problem er udfærdiget på

basis af bankudskrifter, blev godkendt af forsamlingen. Kassereren lovede, at girokort vil blive udsendt snarest muligt.

4. Forslag. Der var ikke indkommet forslag til behandling under selskabets årlige generalforsamling. Forslag skal ifølge selskabets love fremsendes til formanden senest den 1. februar.

5. Kontingent. Kassereren foreslog uændret kontingent for det kommende år: 200 kr. for enkeltmedlemmer, 225 kr. for ægtepar og juniorer og pensionister kan betale 100 kr. Forslaget blev vedtaget.

6. Valg til bestyrelsen. Fem af bestyrelsens medlemmer var på valg: Niels Probst, Torben Ingemann-Hansen, Henrik Muusfeldt, Tom Wismann og Trine Kjems. De blev alle genvalgt. Der er således ingen ændringer til bestyrelsens sammensætning.

7. Valg til repræsentantskabet. Følgende blev valgt (nyvalg): Kommandør Henrik Muusfeldt (som formand) og advokat Klavs von Lowzow. 5 af repræsentantskabets 25 medlemmer, som var på genvalg i år, blev genvalgt.

8. Valg af revisor. Bestyrelsens forslag om genvalg af revisionsfirmaet Kresten Foged blev godkendt.

9. Eventuelt. En gruppe af selskabets medlemmer havde fremsendt "*forslag om indretning af den tidligere "Administrationsgang" på Orlogsmuseet til åben studiesamling*".

På gruppens vegne begrundede Peter Maack forslaget om udvidelsen med, at mange seværdige genstande, bl.a. tre nyistandsatte modeller, befinder sig på magasin, og at det ville være en skam hvis de skulle bringes til fjernlager. Formanden kunne kun støtte forslaget, men forklarede at Slots- og Ejendomstyrelsen har fastsat huslejen til gældende markedspris, kr. 1.300 pr. m², som betales via Tøjhusmuseets kasse, og at det derfor er op til Tøjhusmuseets ledelse at disponere over midler og lokaler. Under den følgende diskussion blev det oplyst, at huslejesagen ikke var af nyere dato, og at "A. P. Møller og hustru, fru Chastine Mærsk McKinney Møllers Fond", som oprindeligt havde betalt for ombygningen af museet, var blevet orienteret om sagen.

Tøjhusmuseets direktør, Ole Frantzen, forklarede derefter, at da en væsentlig del af museets budget går til huslejer, er det nødvendigt at finde midler til aktiviteter andetsteds, og da man gerne vil orientere mere om forsvaret i nyere tid, bl.a. ved at få ubåden SÆLEN gjort tilgængelig for publikum, har

man valgt at rømme Orlogsmuseets 3. etage. Ole Frantzen fortalte derefter, at der er andre måder at imødekomme forslagsstillerne på, bl.a. er man i færd med at digitalisere museets genstande og lægge dem ud på nettet.

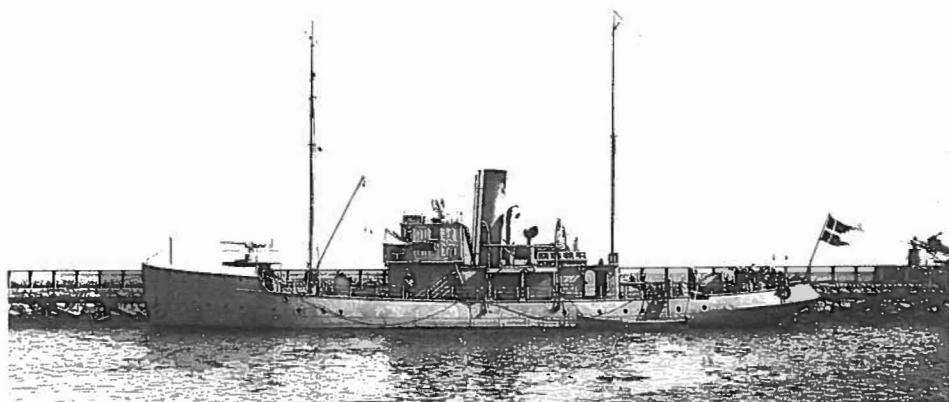
Ole Frantzen redegjorde også for nogle af de planer, der er for udstillinger og bogudgivelser i den kommende tid og nævnte bl.a. en udstilling om Niels Juel i september, mulighed for at etablere et udstillingslokale i arrestbygningen på Holmen og planer om at få torpedo/missilbåden SEHESTED til Holmen, hvor den skal ligge i Søminegraven. Desuden startes en ny skriftserie, hvor

det første bind bliver Søren Nørbys bog om ubådstjenestens historie.

Sidst under dette punkt fortalte Ole Lisberg Jensen om dette års udflugt, som vil gå til Nordjylland. Efter afslutning af generalforsamlingen benyttede formanden lejligheden til at takke dirigenten. Til slut viste Tom Wismann en række korte film med gamle optagelser fra Holmen, torpedobåde fra 1930'erne, motortorpedobåde fra 1970'erne og ubådene i tiden op til Den første Verdenskrig m. m.

Arne Holm
dirigent

Poul Gross
formand

Inspektionsskibet DIANA 1916. (Orlogsmuseets arkiv)

**Meddelelser fra Orlogsmuseets Modelbyggerlaug.
Referat fra generalforsamlingen i Orlogsmuseets Modelbyggerlaug
den 7. april 2005.**

Formanden åbnede generalforsamlingen og bød velkommen. Som bestyrelsens forslag til dirigent foreslog han Gert Gray Andersen, der valgtes med akklamation.

1.

Dirigenten takkede for valget og gennemgik dagsordenen ifølge vedtægterne. Han konstaterede forsamlingen lovligt indvarslet i februarnummeret af Marinehistorisk Tidsskrift.

2.

Derefter forelagdes formandens beretning om det forløbne år, der har været det første år for laugets med et statsligt "Forsvarsmuseum" med en central ledelse og administration.

I løbet af året har laugets bestyrelse, foruden den almindelige spørgsmål om økonomi, medlemsmøder og medlemsaktiviteter m.v., været meget optaget af samarbejdet med museet, der på en lang række områder er af helt afgørende betydning for laugets fremtid og formål og samtidig har medført en tilvænnning til nye procedurer og spilleregler, som vi ikke altid synes har været lige hensigtsmæssige og forståelige.

I enighed med Marinehistorisk Selskab/Orlogsmuseets Venner er der inden for rammerne af foreningernes formålsbestemmelser fra efteråret 2004 aftalt faste kontaktmøder med museets direktør, Marinehistorisk Selskab/Venneselskabet og Lauget. Det tidligere forslag om etablering af en fast kontaktgruppe er hermed omsat til et kontinuerligt og foreløbig meget tilfredsstillende samarbejde med museets ledelse. På møderne udveksles informationer samt drøftes og aftales både almindelige praktiske forhold og det mere langsigtede samarbejde.

Et glædelig resultat af samarbejdet er indretning af plads til laugets fagbibliotek om modelbygning, marinehistorie og skibskonstruktion samt plads til laugets omfattende samling af skibstegninger. Endvidere vil der også blive indrettet et modelværksted bl.a. ved flytning af forskellige maskiner fra et værksted på Tøjhusmuseet. Tidshorisonten for indretningen er efter alt at dømme efteråret 2005.

De tilbudte faciliteter åbner nye muligheder for medlemsaktiviteter, både for dem der har behov for adgang til et godt værksted og måske nok så

vigtigt, muligheden for værkstedskurser og formidling af viden og erfaringer.

I den forbindelse er der al mulig grund til at understrege, at laugets formålsbestemmelse er uændret, hvilket betyder, at de arbejder lauget og dets medlemmer udfører for Orlogsmuseet i form af modeller, vedligeholdelses- og reparationsarbejder, hjælp ved op- og nedtagning af særudstillinger m.v., fortsat ydes vederlagsfrit mod dækning af faktiske udgifter til materialer, kopiering m.v..

Et særligt emne har været at sikre det økonomiske grundlag for laugets igangværende eller afsluttede projekter efter ændring af de hidtidige betalings- og økonomiforhold.

I overensstemmelse med Venneselskabets formålsbestemmelse og i enighed med Lauget og museets direktør var disse forhold baggrunden for en donation på 40.000,- kr. fra Venneselskabet efteråret 2004, hvilket betød, at museet kunne modtage Peter Maack's model af MARIA og Poul Beck's model af ubåden KRONBORG og samtidig kunne sikre det fortsatte arbejde med HOLMEN 68 samt arbejdet med modellerne af orlogsskibet PRINDS CHRISTIAN FREDERIK og minelæggeren FALSTER. Herudover har en gruppe af laugets medlemmer

efter en særlig aftale udført og afleveret et stort diorama af KASTELLET 1754, som skal indgå i en særudstilling på Tøjhusmuseet, der åbner juni 2005.

Det fremtidige samarbejde mellem støtteforeningerne og museet, herunder en langsigtet projektplan for lauget, har allerede været drøftet og vendt med museets direktør og ledelse, der også har bedt om, at der fremover fastlægges en økonomiramme for hvert enkelt projekt efter aftale og drøftelse med museet. I den forbindelse indgår projektet om etablering af et museumsområde på nordlige del af Nyholm til belysning af flådens nyere historie markant i planerne. Uden at komme mere detaljeret ind på opgavegrundlaget, kan det siges, at opgaverne og udfordringerne formentlig vil kunne rubriceres inden for fem felter:

- 1) Modeller af flådens skibe efter 2. Verdenskrig og evt. skibe fra andre perioder.
- 2) Funktionsmodeller af værksteder, anlæg eller særlige funktioner på skibene.
- 3) Dioramaer eller geografiske modeller af blandt andet søforter og søbefæstninger.
- 4) Vedligeholdelse og reparation af museets modeller m.v..

5) Opgaver i forbindelse med museets særudstillinger m.v..

Flere af opgaverne vil være af en sådan karakter, at vi i højere grad end tidligere skal regne med, at de skal udføres af grupper, hvilket vi allerede har en betydelig erfaring med.

Den første opgave forventes at blive en stor model (ca. 3 meter høj) af mastekranen på Nyholm, der skal vise kranens funktion og mekanik ved isættelse af master i et samtidigt orlogsskib.

I beretningsperioden har vi planlagt den kommende modelbyggerkonkurrence, som vil blive afholdt fra den 13. til den 28. august 2005 Orlogsmuseet. Konkurrencematerialet er udarbejdet og kan afhentes på museet i museets åbningstid eller modtages pr. post ved henvendelse til laugets formand.

Endvidere er der i den kommende vinterperiode 2005/2006 planlagt en række praktiske kurser og aktiviteter på laugets torsdags- og tirsdagsaftner, bl.a. konstruktions- og tegningsundervisning, hvor vi håber at vi for første gang kan få glæde af de omtalte værkstedsfaciliteter m.v..

Formanden beklagede, at det i beretningsperioden ikke havde været muligt at udsende det tid-

ligere bebudede supplement til Modelbyggerhåndbogen, hvilket der imidlertid ville blive rådet bod på i foråret 2005.

Medlemstallet har i beretningsperioden været lidt nedadgående til ca. 150 medlemmer, hvilket gav formanden anledning til at understrege Laugets afhængighed af Marinehistorisk Tidsskrift som et uundværligt bindeled mellem foreningerne, herunder Lauget og de mange engagerede medlemmer, hvilket desværre ikke har fungeret helt optimalt i beretningsperioden på grund af forskellige administrative og postmæssige problemer, som laug et ikke har haft indflydelse på.

Aktiviteterne i sæsonen 2004/2005 blev traditionelt indledt med en weekendtur denne gang til Oslo og fæstningen Oscarborg i Oslofjorden arrangeret af Marinehistorisk Selskab, men som sædvanlig med mange deltagere fra laug et.

Efteråret 2004 blev der ved to arrangementer på Orlogsmuseet taget endelig afsked med museumsdirektør Ole Lisberg Jensen, hvor laug ets sammen med museet og støtteforeningerne fik lejlighed til at sige et formelt tak for et godt og frugtbart samarbejde, der har været helt uvurderligt for laug et og dets medlemmer gennem mange år.

I vintersæsonen 2004/2005 har vi gennemført de annoncerede torsdagsaftener med forskellige foredrag og det traditionelle julearrangement, ligesom vi hver tirsdag aften i hele perioden har haft medlemstræf koncentreret om Holmen 68 og et rekonstruktionsarbejde vedrørende en af museets gamle konstruktionsmodeller. Herudover har vi som tidligere haft en række arbejdsdage på mandage, lørdage og søndage vedrørende Holmen 68. Som allerede omtalt, vil vi i den kommende sæson ændre programmet og i stedet sætte focus på model- og byggeteknik samt tegnings- og konstruktionsteknik.

Laugets to permanente montrer i museets forhal er i årets løb blevet fornyet to gange med en række af medlemmernes modeller og arbejder.

Endelig skal der rettes en tak til alle medlemmer som har bygget eller bygger på modeller eller dioramaer til museet og til dem der har ydet deres indsats ved udstillinger, arrangementer og foredrag i den forløbne sæson.

Formandens beretning godkendtes enstemmigt..

3. Kassereren Peter Maack aflagde herefter årsregnskab, som viste et stabilt og pænt overskud på 52.000,- kr.. I forbindelse med regnskabsafreggel-

sen kommenterede kassereren forskellige problematiske forhold vedrørende betalingsforhold mellem lauget og museets administration i 2004, hvilket nu skulle være bragt i orden med det etablerede samarbejde mellem museet, Marinehistorisk Selskab/Venneselskabet og Lauget. Regnskabsafreggelsen gav endvidere anledning til drøftelse af den billigste og mest hensigtsmæssige måde at udsende materiale til medlemmerne, bl.a. benyttelse af internettet og udsendelse på CD-rom m.v.. Regnskabet blev herefter godkendt.

4. Kassereren foreslog uændret kontingent. Forslaget godkendt.

5. Der var ikke indkommet forslag til generalforsamlingen.

6. Derefter foretoges valg til bestyrelsen. Peter Maack og Poul H. Beck var på valg og modtog genvalg. Arne Agergård var på valg som suppleant og modtog genvalg. Palle Rosenvold blev genvalgt som revisor.

7. Eventuelt. Ingen bemærkninger.

8.

Da intet mere forelå, takkede formanden forsamlingen og dirigenten for en godt afviklet generalforsamling.

sekretær, og med en udstillingsgruppe bestående af John Andersen, Frank Ebbe og Arne Agergård.

Bestyrelsen fortsætter herefter uændret med Poul H. Beck som formand, Niels Probst som næstformand, Peter Maack som kasserer, John Andersen som

Som afslutning på generalforsamlingen holdt Poul Beck foredrag om orlogsskibet PRINDS CHRISTIAN FREDERIK'S sidste togt marts 1808.

Modelbyggerkonkurrence MODELSKIB 2005

Som tidligere meddelt afholder lauget modelbyggerkonkurrence fra den 13. til den 28. August 2005 på Orlogsmuseet. Konkurrencematerialet er udarbejdet og kan afhentes på museet i museets åbningstid eller modtages pr. post ved henvendelse til laugets formand på tlf. 43 90 33 29. Konkurrencen er åben og tilgængelig for alle. For at alle, der arbejder med maritim modelbygning, kan være med, er inddelingen i klasser gjort meget vidtfaavnende med konkurrence i følgende klasser:

1. Modeller af ro- og sejlfartøjer.
2. Modeller af motordrevne skibe.
3. Modeller af installationer, dele af skibe, havneanlæg, værftanlæg, scenarier, figurer og dioramaer.
4. Miniaturermodeller af klasse 1 og 2 i skalaforhold mindre end 1 : 250.
5. Flaskeskibe og halvmodeller.
6. Plasticmodeller.
7. Karton- og papirmodeller.
8. Maritime fly.

Tilmelding kan foretages skriftligt eller telefonisk til laugets formand Poul H. Beck, Knoldager 28, 2670 Greve, tlf. 43 90 33 29.

MARINEHISTORISKE SKRIFTER.

MARINEHISTORISKE SKRIFTER udsender til efteråret 2005 nr. 31, bind 7 af flådens historie, og vi indbyder medlemmerne til tegning af abonnement.

Ved at udfylde nedenstående blanket kan De dels bestille det nye skrift og dels tegne abonnement for de kommende skrifter, hvilket sikrer Dem, at De får skrifterne tilsendt straks, når de udkommer.

Desuden kan De købe de hidtil udsendte skrifter, som der endnu er eksemplarer af til særdeles lave priser:

3. Georg Nørregaard: Fregatten FALSTER ved Marokko 1753 (1956). 17 kr.
7. Jørgen H. Barfod: Orlogslåden på Niels Juels tid 1648-99 (1963). 20 kr.
14. Jørgen H. Barfod: Niels Juel. A Danish Admiral of the 17th Century (1977). 20 kr.
17. Fregatten BELLONA's togt til Sydamerika 1840-41. Skibslægen J.H. Lorchs dagbog (1980). 20 kr.
19. Hans Chr. Bjerg (udg.): Lex Rechnitzer. Optegnelser af viceadmiral H. Wenck, kontreadmiral H. Rechnitzer og kommandør A.G. Topsøe-Jensen. Om tilblivelsen af Lov om Søværnet 1932 (1985). 68 kr.
21. Ole L. Frantzen (red.): Linieskibet HOLSTEN 1772-1814 (1988). 60 kr.
22. Jørgen H. Barfod: Flådens Fødsel (1990). 200 kr.
23. Per Wessel-Tolvig (red.): Flådens oprør (1993). 48 kr.
24. Poul Erik Pedersen: Signalering til søs (1995). Flagsignalering i den danske orlogslåde i perioden 1720-1800. 98 kr.
25. Jørgen H. Barfod: Christian 3.s flåde (1995). 220 kr.
26. Niels M. Probst: Christian 4.s flåde (1996). 220 kr.
27. Jørgen H. Barfod: "Niels Juels Flåde" (1997). 220 kr.
28. Gunnar Olsen og Svann Storgaard: Flådens skibe og fartøjer 1945-1995 (1998). 149 kr.
29. Jakob Seerup: Søkadetakademiet i Oplysningstiden (2001). 150 kr.
30. Jeppe Bjørn Høj: F.C.H. Hohlenberg. Flådens fabrikmester 1796-1803. (2003). 150 kr.

Evt. forsendelsesomkostninger skal tillægges.

klip ----- klip

(udfyldes venligst med blokbogstaver)

Undertegnede:

Adresse:
.....

Sæt kryds Tegner hermed abonnement på Marinehistoriske Skrifter fra og med skrift nr. 30, "F.C.H. Hohlenberg. Flådens fabrikmester 1796-1803".

Sæt kryds Bestiller skrift nr.:

(underskrift)

Indsendes til Orlogsmuseet/Tøjhusmuseet Frederiksholms Kanal 29 1220 Kbh. K.

Afsender

Niels Probst
Vallerød Banevej 16
2960 Rungsted Kyst

40057
K. SØDERLUND
MARIEHØJ ALLE 41
2970 HØRSHOLM

**MEDDELELSER FRA
ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB**

Planlagte aktiviteter for vintersæsonen 2005 – 2006

Onsdag den 19. oktober 2005 kl. 1930

Danske ubåde 1909-2004
ved cand. mag. Søren Nørby

Onsdag den 23. november 2005 kl. 1930

Vore minelæggere 1871-2004
ved maskinmester Tom Wismann

Onsdag den 25. januar 2006 kl. 1930

Østersøen som krigsskueplads 1939-1945
ved kommandør Poul Gross

Onsdag den 1. marts 2006

Marinens elevskole 1867 - 1932
ved projektchef Lars Wismann

Onsdag den 5. april 2006

Generalforsamling med film

Efter onsdagsmøderne og generalforsamlingen er der mulighed for at få 2 stk. smørrebrød med øl og kaffe for ialt 80 kr.

Tilmeldinger til foredragsaftener og generalforsamling til Trine@Kjems.com eller telefon 3315-1410. Det skal præciseres, at tilmeldinger til foredrag skal ske senest mandagen før det pågældende foredrag.